

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Кафедра модерної історії України та зарубіжних країн**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету історії та
міжнародних відносин

Віталій АНДРЕЙКО

« 06 » 2025 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ УКРАЇНИ РАНЬОМОДЕРНОГО ТА НОВОГО ЧАСУ**

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: А Освіта

Спеціальність: А4 Середня освіта

Предметна спеціальність: А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)

Освітня програма: Історія

Статус дисципліни: обов'язкова

Мова навчання: українська

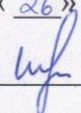
Ужгород – 2025

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія України ранньомодерного та нового часу» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань А Освіта спеціальності А4 Середня освіта предметної спеціальності А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта), освітньої програми Історія.

Розробник: Радченко Н.М. – професор кафедри модерної історії України та зарубіжних країн, факультету історії та міжнародних відносин ДВНЗ «УжНУ».

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри модерної історії України та зарубіжних країн

протокол № 14 від «26» червня 2025 року

Завідувач кафедри доц. Ігор Шніцер

Схвалено науково-методичною комісією факультету історії та міжнародних відносин

протокол № 7 від «27» червня 2025 року

Голова науково-методичної комісії доц. Світлана МИШКО

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів: 7	Рік підготовки: 3-й	Рік підготовки: 3-й
Загальна кількість годин: 210 Всього аудиторних:		
Кількість модулів: 2	Семестр:	Семестр:
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 5,78 самостійної роботи студента – 5,78	5-й	5-й
	Лекції:	
	48	18
	Практичні (семінарські):	
	56	12
Вид підсумкового контролю: семестровий	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: екзамен в усній формі за екзаменаційними білетами	Самостійна робота:	
	106	180

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета курсу: є формування у студентів комплексного розуміння основних процесів, подій та явищ, які визначили розвиток українського суспільства з 2 пол. XVI ст. до початку XX ст. Ця дисципліна спрямована на вивчення основних етапів політичного, економічного, соціального та культурного розвитку України від часу входження українських земель до складу Речі Посполитої до Першої світової війни. Курс сприятиме формуванню навичок критичного аналізу історичних джерел, інтерпретації історичних фактів та подій, а також розумінню їх взаємозв'язків та причинно-наслідкових зв'язків. Курс структуровано за тематично-хронологічним принципом із урахуванням того, що життя українського суспільства тривало не в ізольованому просторі, а в тісній взаємодії з іншими народами.

Відповідно до освітньої програми «Історія», вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

1) загальні компетентності:

ЗК 01 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях.

ЗК 02 Знання й розуміння предметної області та професійної діяльності.

2) фахові та предметні компетентності:

ФК 01 Здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету.

ФК 04 Здатність формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами навчального предмету та інтегрованого навчання; формувати в них ціннісне ставлення, розвивати критичне мислення.

ПК 02 Знання сучасних досліджень в галузі історії та громадянської освіти.

ПК 05 Здатність розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот

ПК 09 Знання нових підходів до шкільної історичної та громадянської освіти в умовах багатокультурного суспільства та процесу євроінтеграції.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Історія України нового часу» є опанування таких навчальних дисциплін освітньої програми:

ОК 11. Давні цивілізації на території України;

ОК 20. Історія середньовічної України.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Історія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Демонструє знання історичної науки та громадянської освіти, оперує базовими категоріями та поняттями предметної спеціальності А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) та імплементує здобуті знання у навчальну і практичну діяльність.	ПРН 07
Орієнтується в історичному часі, застосовуючи періодизацію, вміє характеризувати суспільні явища в розвитку, вільно оперує фаховою термінологією.	ПРН 14
Використовує краєзнавчу складову курсу історії для активізації пізнавальної діяльності учнів; розуміє й популяризує історико-культурну спадщину України та світу.	ПРН 16
Працює з джерелами інформації, інтегрує їх у зміст навчання історії, представляє та обговорює відображені в них факти, явища, події, визначає власну позицію щодо суперечливих питань.	ПРН 17
Знає зміст шкільних курсів історії та громадянської освіти, проектує і здійснює навчально-виховний процес, обирає оптимальні компетентнісно орієнтовані методики навчання, вміє оцінювати та відслідковувати динаміку особистісного розвитку учня/учениці.	ПРН 18

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Історія України ранньомодерного та нового часу»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Застосовувати знання з історичної науки та громадянської освіти, коректно оперувати базовими категоріями й поняттями предметної спеціальності А4.03 «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)» та використовувати їх у навчальній і практичній діяльності;	ПРН 07
Орієнтуватися в історичному часі, застосовувати історичну періодизацію, характеризувати суспільні явища й процеси в їхньому розвитку, послуговуватися фаховою історичною термінологією;	ПРН 14
Використовувати краєзнавчий матеріал у змісті навчання історії з метою активізації пізнавальної діяльності учнів, а також інтерпретувати й популяризувати історико-культурну спадщину України та світу;	ПРН 16
Здійснювати добір і аналіз різних джерел інформації, інтегрувати їх у навчальний процес, презентувати та обговорювати історичні факти, події й явища, формулювати аргументовану власну позицію щодо дискусійних і суперечливих питань;	ПРН 17
Знати зміст шкільних курсів історії та громадянської освіти, проектувати й реалізовувати навчально-виховний процес, добирати компетентнісно орієнтовані методики навчання, здійснювати оцінювання навчальних досягнень та відстежувати динаміку особистісного розвитку учня / учениці.	ПРН 18

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: екзамен; стандартизовані тести; реферати, есе; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; студентські презентації та виступи на наукових заходах.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання:

Форми поточного контролю: реферати, есе; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; студентські презентації та виступи на наукових заходах.

Форма модульного контролю: стандартизовані тести.

Форма підсумкового семестрового контролю: екзамен в усній формі за екзаменаційними білетами.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота										Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	50	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота										Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	50	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	6	30	6	30
Реферат	2	20	2	20
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом	9	100	9	100

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю.

Відповідно до «Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання здобувачів оцінюються як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує здобувач, який: - всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом; - вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях; - засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою; - засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває; - вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію; - самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи;

оцінку «добре» (82-89 балів, В) заслуговує здобувач, який: - повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях; - має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування; - під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує здобувач, який: - в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок; - вмів порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність; - опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) заслуговує здобувач, який: 8 - знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії; - виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок; - ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою; - допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення;

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) заслуговує здобувач, який: - володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер;

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) виставляється здобувачу, який: виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань;

оцінка «незадовільно» (0-35 балів, F) виставляється здобувачу, який: - володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; - допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; - не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи здобувача протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовний модуль 1. Україна в другій половині XVI – XVIII ст.

Тема 1. Вступ до курсу «Історія України ранньомодерного та нового часу», періодизація, джерела та історіографія

Предмет і завдання навчальної дисципліни «Історія ранньомодерної України», його місце в системі підготовки вчителів-істориків. Особливості періодизації і характеристика етапів історії України ранньомодерного та нового часу. Концепт вивчення періоду в загальній середній школі. Джерела вивчення історії України другої половини XVI – XX ст. Основні навчальні посібники та аналіз шкільних підручників. Шкільна картографія.

Тема 2. Політичне, соціально-економічне та культурне становище українських земель у складі Речі Посполитої (2 половина XVI – 1 половина XVII ст.)

Козацтво напередодні Люблінської унії: територія та устрій Січі. Люблінська унія та її вплив на розвиток українських земель. Зміни в соціальній структурі українського суспільства. Князь В.-К. Острозький. Реформаційний рух в Україні. Становище православної церкви. Братський рух. Утворення греко-католицької церкви.

Тема 3. Україна у роки Національної революції середини XVII ст. (1648-1657)

Україна напередодні Визвольної війни. Посилення кріпосницького гніту. Зростання національно-релігійного гноблення. Характер, рушійні сили і мета Визвольної війни. Богдан Хмельницький. Основні етапи війни. Перемоги під Жовтими Водами і Корсунем. Битва під Пилявцями. Облога Львова і Замостя. Зборівський договір. Молдавські походи козацтва. Битва під Берестечком. Білоцерківський мирний договір. Розгром польського війська під Батогом, бої під Монастирищем і Яванцями. Жванецька угода. Українсько-російські зв'язки в роки війни. Рішення Земських соборів 1651 та 1653 рр. Переславо-Московський договір 1654 р., його оцінка в історіографії. Ліквідація старого державного устрою і зародження української козацької держави. Її територія і адміністративно-територіальний устрій. Поділ на суспільні групи-стани. Соціальний аспект подій Визвольної війни. Органи влади. Господарсько-фінансова політика. Дипломатична діяльність. Збройні сили. Відновлення війни з Польщею. Другий похід Богдана Хмельницького на західноукраїнські землі. Вступ Швеції у війну з Польщею. Віденське перемир'я. Створення коаліції проти Польщі. Війна України в союзі з Семи городом і Швецією.

Тема 4. Руїна

Гетьман І. Виговський. Порушення царем Переяславської угоди. Гадяцький договір. Юрій Хмельницький. Розчленування України на Лівобережжя і Правобережжя. Чорна Рада. Гетьмани П. Тетеря та І. Брюховецький. Україна у політичних планах Росії, Польщі, Туреччини. Андрусівським мир. Гетьман І. Дорошенко. Бучацька угода. Гетьмани Дем'ян Многогрішний та Іван Самойлович. Дальше обмеження автономії України. Чигиринські походи (1677-1678). Бахчисарайська угода. “Вічний мир” і остаточне закріплення поділу України. Соціально-економічні наслідки Визвольної війни. Зміна соціального і національного складу населення. Форми землеволодіння. Розвиток сільського господарства. Цехове ремесло та промисли. Переорієнтація напрямків товарних потоків у внутрішній і зовнішній торгівлі.

Тема 5. Українські землі наприкінці XVII ст.

Адміністративно-політичний устрій Лівобережної України і Слобожанщини. Наступ на політичну автономію України. Обрання гетьманом Івана Мазепи. “Коломацькі статті”. Запорожці у боротьбі проти татаро-турецької агресії. Кошовий отаман Іван Сірко. “Вічний мир” і зміна політичного статусу Запоріжжя. Суперечності між Запоріжжям і Гетьманщиною за часів І. Мазепи. Кошовий отаман К. Гордієнко. Зміцнення козацької старшини. Соціальна політика І. Мазепи.

Тема 6. Гетьман І.Мазепа та його соціальна політика. Україна у роки Північної війни.

“Коломацькі статті”. Зміцнення козацької старшини. Соціальна політика І. Мазепи. Україна на початку Північної війни. Таємна дипломатія І. Мазепи. Його перехід на бік Карла XII та наслідки цієї акції для України. Обрання гетьманом І. Скоропадського. Полтавська битва. Смерть Мазепи. Гетьман у вигнанні. Пилип Орлик та його “Конституція”. Запорозька Січ під час Північної війни. Підтримка запорожцями гетьмана Мазепи. Зруйнування Чортомлицької Січі. Кам’янська та Олешківська Січі під турецьким протекторатом. Заснування Нової Січі. Військова структура та адміністративне управління. Заснування слобод та містечок. Розвиток хутірського господарства. Побут, звичай та культура запорожців. Місце церкви в духовному житті козаків. Система навчання і виховання молоді. Січова школа.

Тема 7. Правобережна та Західна Україна у XVIII ст.

Відродження козацького устрою на Правобережній Україні. Паліївщина. Об’єднання Правобережної та Лівобережної України за І. Мазепи. Відновлення польськошляхетської влади в 1714 р. Організація слобод. Розвиток фільваркової системи господарювання. Відновлення панщини. Гальмування економічного розвитку міст. Розгортання гайдамацького руху. Повстання І. Верлана 1734-1738 рр. Коліївщина. Запорозька Січ і повстанський рух на Правобережній Україні. Опришківський рух. Постаць О. Довбуша. Процеси поширення католицизму на Правобережну та Західну Україну. Буковинські землі в складі Молдавського князівства. Буковина під владою Австрії.

Тема 8. Посилення наступу російського самодержавства на автономію України у другій чверті XVIII ст.

Гетьман Данило Апостол та його політика. Інкorporація на політику царизму. Утворення Малоросійської колегії на чолі з С.Л. Вельяміновим. Наказний гетьман П. Полуботок. Боротьба старшини за відновлення гетьманства. Гетьман Д. Апостол. Економічна політика, реформа судових установ. Робота кодифікаційної комісії. Впровадження міністерського правління. Останній гетьман України К. Розумовський. Обмеження козацького самоврядування на Слобожанщині. Прагнення старшини до урівняння в правах з російським дворянством. Судова реформа.

Тема 9. Ліквідація гетьманства та його наслідки для України.

Ліквідація Запорозької Січі. Задунайська Січ. Утворення Чорноморського козацтва. Переселення козаків на Кубань. Ліквідація полково-сотенного та судового устрою Гетьманщини. Перетворення її в провінцію Російської імперії. Закріпачення селян Лівобережної України. Поширення на українську козацьку старшину прав російського дворянства. Україна в російсько-турецьких війнах другої половини XVIII ст. Заселення Південної України. Чужоземні поселення на Півдні України. Виникнення чорноморських портів і міст.

Тема 10. Три поділи Речі Посполитої та доля українських земель.

Перший поділ Речі Посполитої. Захоплення Австрією Галичини і Буковини. Включення Правобережної України до складу Російської імперії. Третій поділ Речі Посполитої. Діяльність П.О. Румянцева-Задунайського. “Генеральний опис Малоросії”. Накази різних станів депутатам у законодавчу комісію 1767 р. Адміністративний устрій та становище західноукраїнських земель. Входження Закарпаття до складу Габсбурзької монархії.

Змістовний модуль 2.

Українські землі наприкінці XVIII – початку XX ст.

Тема 11. Адміністративно-територіальний устрій та політична система України у складі Російської імперії (наприкінці XVIII – середина XIX ст.)

Адміністративно-територіальний устрій. Російське самодержавство як політична система. Ліквідація Гетьманщини. Входження Південної України та Криму до Російської імперії. Російсько-турецькі війни 1 половини XIX ст. та доля Задунайської Січі. Правобережна Україна: спадок Речі Посполитої та нові російські порядки. Вплив війни з

наполеонівською Францією на українські землі та участь в ній українського населення. Принцип суверенітету націй. Державна служба в українських губерніях Російської імперії: чиновницький апарат у відносинах з центральною владою і місцевим населенням.

Тема 12. Суспільно-політичний рух Наддніпрянщини наприкінці XVIII – середині XIX ст.

Основні тенденції розвитку суспільно-політичного руху Наддніпрянщини. Автономісти і малороси. «Енеїда» І. Котляревського. Масонський рух: виникнення та діяльність перших організацій. Українське питання у планах декабристів. Програмні положення Південного та Північного товариств. Польський визвольний рух 1830-1831 рр. на Правобережжі. Кирило-Мефодіївське товариство. Діяльність у товаристві Т. Шевченка.

Тема 13. Соціальна структура населення й економічний розвиток України у складі Російської імперії (наприкінці XVIII – середина XIX ст.)

Соціальні стани у Наддніпрянській Україні до 1860-х років. Етнічний склад населення. Криза кріпосницьких та розвиток ринкових відносин. Указ «Про вільних хліборобів» 1803 р. Початок промислового перевороту. Цукрова та інші галузі промисловості. Ханенки-Симиренки. Розвиток торгівлі. «Порто-франко» та розвиток Одеси. Соціальне становище селян. Форми і характер протесту українського селянства. Повстання під проводом Устима Кармелюка на Поділлі. Селянський рух під час Кримської війни. Наслідки селянських рухів.

Тема 14. Західноукраїнські землі у складі Австрійської імперії наприкінці XVIII – середині XIX ст. Особливості національного руху

Суспільно-політичне становище західноукраїнських земель у Австрійській імперії. Реформи Габсбургів. Стан господарства і характер економічних відносин. Селянський рух на західноукраїнських землях. Опришківський рух. М. Штолюк. Селянське повстання на Галичині у 1846 р. Передумови національного руху на західноукраїнських землях. Перша хвиля національного руху. Товариство Греко-католицьких священників у Перемишлі. «Руська трійця» в історії українського суспільно-політичного та культурно-інтелектуального руху. «Русалка Дністровая».

Тема 15. Революція 1848-1849 рр. в Австрійській імперії та український національний рух.

Розгортання революційних подій в Австрійській імперії. Скасування панщини. Ідейно-політичне та інституційне оформлення українського національного руху. Головна руська рада. Видання «Зоря Галицька». Виникнення україно-польського протистояння. «Руський собор» та вибори до австрійського парламенту. Л. Кобилиця. Закарпаття у революційних подіях. Завершальний етап та наслідки революції.

Тема 16. Піднесення національного руху на західноукраїнських землях у другій половині XIX ст. Соціальна структура населення та економічний розвиток.

Суспільно-політичний рух після революції 1848-1849 рр. Русофільство (москвофільство). Зародження руху народовців. Просвіта. Ю. Бачинський. Радикальний рух і утворення політичних партій. РУРП. М. Драгоманов. І. Франко. УСДП. УНДП. Повсякденне життя галицького, буковинського та закарпатського села. Міста і містечка. Ремісничє виробництво та індустріалізація. Перші залізниці на західноукраїнських землях. Трудова міграція.

Тема 17. Реформи царського уряду на Наддніпрянщині 1860-1870-х рр. Економічний та соціальний розвиток 1880-1900-ті рр.

Суспільний рух за проведення реформ. Селянське питання. Основні законодавчі акти аграрної реформи. Особливості і наслідки аграрної реформи. Реформи місцевого самоврядування, судова, освітня, військова, фінансова, цензурна та інші. Соціально-економічне становище селян у пореформенний період. Особливості і перебіг промислового перевороту. Розвиток торгівлі і міст.

Тема 18. Суспільно-політичне життя Наддніпрянщини у 2-й пол. XIX ст.

Соціальні та політичні умови українського національного руху. Українське питання під час польського повстання 1863-1864 рр. Валуєвський циркуляр 1863 р. та Емський указ 1876 р. Громадівський рух 1860-1870-х рр. та хлопоманство. В. Антонович. Часопис «Основа». Розвиток народницького руху. «Земля і воля», «Народ і воля», «Чорний переділ». Вбивство Олександра II. Братство тарасівців і студентсько-громадівський рух. Марксистські організації.

**Тема 19. Україна у Російській революції 1905-1907 рр.
та час столипінської реакції**

Особливості промислового розвитку та соціальне становище робітників. Масові робітничі виступи. Особливості розвитку сільського господарства та соціальне становища селян. Селянські виступи. Суспільно-політичний і національний рух. Політичні партії: цілі, завдання, тактика. РУП. М. Міхновський. Причини і характер революції 1905-1907 рр. Революційні події на Україні. Політичні партії та вибори до Державної Думи. Наслідки революції. Політичні репресії в Україні, їх цілі і наслідки. Аграрна реформа П. Столипіна та її реалізація в Україні. Економічне становище та проблеми консолідації суспільно-політичного та національного руху в умовах посилення авторитарних тенденцій російського уряду. РСДРП. Україна в роки Першої світової війни.

**Тема 20. Економічний розвиток українських земель і соціально-політичне становище населення у складі Австро-Угорської імперії на початку ХХ ст.
Україна в Першій світовій війні.**

Промисловий розвиток і соціальне становище робітників. Розвиток сільського господарства та соціальне становище селян. Масова трудова міграція. Суспільно-політичний і національний рух. РУРП. НТШ. Діяльність Просвіт. Митрополит А. Шептицький. Україна в роки Першої світової війни.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	денна форма					Заочна форма					
	усього	у тому числі				усього	у тому числі				
		лекц	практ	лабор	інд		с.р.	лекц	практ	лабор	інд
Змістовний модуль 1. Україна в другій половині XVI – XVIII ст.											
1. Вступ до курсу «Історія України ранньомодерного та нового часу», періодизація, джерела та історіографія	11	2	4			5	11	2			9
2. Політичне, соціально-економічне та культурне становище українських земель у складі Речі Посполитої (2 половина XVI – 1 половина XVII ст.)	11	2	4			5	13	2	2		9
3. Україна у роки Національної революції середини XVII ст. (1648-1657)	13	4	4			5	13	2	2		9
4. Руїна	11	4	2			5	13	2	2		9
5. Українські землі наприкінці XVII ст.	10	3	2			5	11	2			9
6. Гетьман І.Мазепа та його соціальна політика. Україна у роки Північної війни.	9	2	2			5	11	2			9
7. Правобережна та Західна Україна у XVIII ст.	9	2	2			5	11	2			9
8. Посилення наступу російського самодержавства на автономію України у	10	2	2			6	11	2			9

другій чверті XVIII ст.													
9. Ліквідація гетьманства та його наслідки для України.	10	2	2			6	11	2					9
10. Три поділи Речі Посполитої та доля українських земель.	10	2	2			6	11	2					9
Контрольна модульна робота													
Разом за змістовим модулем 1	104	25	26			53	106	10	6				90
Змістовний модуль 2. Українські землі наприкінці XVIII – початку XX ст.													
11. Адміністративно-територіальний устрій та політична система України у складі Російської імперії (наприкінці XVIII – середина XIX ст.)	11	4	2			5	13	2	2				9
12. Суспільно-політичний рух Наддніпрянщини у наприкінці XVIII – середині XIX ст.	11	4	2			5	11	2					9
13. Соціальна структура населення й економічний розвиток України у складі Російської імперії (наприкінці XVIII – середина XIX ст.)	11	2	4			5	13	2	2				9
14. Західноукраїнські землі у складі Австрійської імперії наприкінці XVIII – середині XIX ст. Особливості національного руху.	12	3	4			5	12	2	2				8
15. Революція 1848-1849 рр. в Австрійській імперії та український національний рух	11	2	4			5	11	2					9
16. Піднесення національного руху на західноукраїнських землях у другій половині XIX ст. Соціальна структура населення та економічний розвиток.	11	2	4			5	11	2					9
17. Реформи царського уряду на Наддніпрянщині 1860-1870-х рр. Економічний та соціальний розвиток 1880-1900-ті рр.	9	2	2			5	11	2					9
18. Суспільно-політичне життя Наддніпрянщини у 2-й пол. XIX ст.	10	2	2			6	11	2					9
19. Україна у Російській революції 1905-1907 рр. та час столипінської реакції	10	2	2			6	9						9
20. Економічний розвиток українських земель і соціально-політичне становище населення у складі Австро-Угорської імперії на початку XX ст. Україна в Першій світовій війні	10	2	2			6	9						9
Контрольна модульна робота													
Разом за змістовим модулем 2	106	25	28			53	104	8	6				90
Усього годин	210	50	54			106	210	18	12				180

6.3. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№	Назви тем	Кількість годин
		денна
1.	Вступ до курсу «Історія України ранньомодерного та нового	4

	часу», періодизація, джерела та історіографія	
2.	Політичне, соціально-економічне та культурне становище українських земель у складі Речі Посполитої (2 половина XVI – 1 половина XVII ст.)	4
3.	Україна у роки Національної революції середини XVII ст. (1648-1657)	4
4.	Руїна	2
5.	Українські землі наприкінці XVII ст.	2
6.	Гетьман І.Мазепа та його соціальна політика. Україна у роки Північної війни.	2
7.	Правобережна та Західна Україна у XVIII ст.	2
8.	Посилення наступу російського самодержавства на автономію України у другій чверті XVIII ст.	2
9.	Ліквідація гетьманства та його наслідки для України.	2
10.	Три поділи Речі Посполитої та доля українських земель.	2
11.	Історія Криму від завоювання Російською імперією. Російсько-турецькі війни 1 половини XIX ст. та доля Задунайської Січі	2
12.	Кирило-Мефодіївське братство	2
13.	Соціальні стани у Наддніпрянській Україні до 1860-х років. Етнічний склад населення.	4
14.	Передумови національного руху на західноукраїнських землях. «Руська трійця» в історії українського суспільно-політичного та культурно-інтелектуального руху.	4
15.	Розвиток освіти, науки та культури (кінець XVIII – середина XIX ст.)	4
16.	Піднесення національного руху на західноукраїнських землях у другій половині XIX ст.	4
17.	Народницький рух в Україні.	2
18.	Україна у Російській революції 1905-1907 рр.	2
19.	Економічний розвиток українських земель у складі Австро-Угорської імперії на початку XX ст.	2
20.	Розвиток освіти, науки та культури (2 половина XIX – початок XX ст.)	2
	Разом	54

6.4. САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота з курсу «Історія України ранньомодерного та нового часу» містить педагогічно-методичну складову та здійснюється за вибором студента.

Самостійна робота з курсу може бути представлена студентом у вигляді презентації з теми курсу за програмою шкільного курсу історії (8-9 класи) (Див.: Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Історія України. Всесвітня історія. 6 – 11 класи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/Navchalna.programa.2022.WH.HU.6-11.pdf>).

Самостійна робота з курсу може бути представлена студентом у вигляді підготовки конспекту уроку з теми курсу за програмою шкільного курсу історії (8-9 класи) (Див.: Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Історія України. Всесвітня історія. 6 – 11 класи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/Navchalna.programa.2022.WH.HU.6-11.pdf>).

З метою розширення освітніх можливостей здобувачів та впровадження інноваційних підходів у навчальний процес, робоча програма передбачає можливість

використання елементів неформального навчання. Здобувачі можуть обрати альтернативні форми навчання шляхом проходження онлайн-курсів, дотичних до тем дисципліни, на визнаних освітніх платформах, таких як: Prometheus: <https://prometheus.org.ua/courses-catalog>, Освіторія <https://ua.crp-wroclaw.com/katehoriya/pedagogika/>, Всеосвіта: <https://vseosvita.ua/>, Онлайн платформа неформальної освіти: <https://learnlifelong.net/>, ВУМ: <http://online.vum.org.ua/>, Міжнародний освітній центр: <https://www.facebook.com/insight.net/>, Learning Passport: <https://ukraine.learningpassport.unicef.org/>

За успішне завершення обраного курсу та наявності офіційного сертифіката здобувач може отримати певну кількість балів, передбачену за відповідну тему семінарського заняття або самостійну роботу.

Приклад курсів із можливістю перезарахування: На платформі Prometheus доступний курс «Історія Києво-Могилянської академії» (<https://prometheus.org.ua/prometheus-free/history-mohyla/>), який може бути зарахований за семінар «Розвиток освіти, науки та культури (кінець XVIII – середина XIX ст.)».

Критерії перезарахування результатів неформального навчання:

1. Зміст курсу має відповідати тематиці модуля або конкретної теми дисципліни.
2. Сертифікат про проходження курсу має бути офіційно виданим платформою, що здійснювала навчання.
3. Кількість балів, що може бути зарахована, визначається відповідно до обсягу матеріалу та складності курсу (до 5 балів за тему, залежно від обсягу курсу).

7. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Технічні засоби: ноутбук та проектор для презентацій.

Обладнання: карта, дошка.

Навчальна платформа Google Meet, Moodle.

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Білоус П. Історія України у XVI-XVIII століттях. Київ: Наукова думка, 2020. 432 с.
2. Венгерська В.О., Максимов О.В. Методичні рекомендації до семінарських занять з освітньої компоненти «Історія України XIX ст.». Житомир: Вид. 2022. 49 с.
3. Герегова С. В. Історія України та української культури: навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти. Чернівці, 2018. 285 с.
4. Грицак Я. Нарис історії формування модерної української нації XIX-XX ст. Київ, 2019. 360 с.
5. Гуржій О. Українське козацтво: витоки, становлення, розвиток. Київ: Либідь, 2021. 510 с.
6. Добржанський О. Історія України (кінець XVIII – перша половина XIX ст.) : Практикум. Чернівці: Золоті литаври, 2018. 286 с.
7. Історія та культура України: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 480 с.
8. Час народів. Історія України XIX століття: Навчальний посібник / Аркуша О., Кондратюк К., Мудрий М., Сухий О. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 408 с.: іл.

Допоміжна література

9. Бойко О. Д. Історія України. Київ: Академія, 2018. 720 с.
10. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ: Портал 2021. 424 с.

11. Дорошко М. Історія України: Курс лекцій. Київ: Саміт-книга, 2021. 472 с.
12. Костюк М. Релігійне життя в Україні в ранньомодерний час. Львів: Світ, 2023. 412 с.
13. Смолій В. Переяславська угода 1654 року: історичні та правові аспекти. Київ: Критика, 2019, 295 с.
14. Соколов А. Гетьманщина: соціальні та політичні аспекти. Київ: Видавничий дім Києво-Могилянської академії, 2022 378 с.
15. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. Харків, 2016. 496 с.
16. Радченко Н.М. Джерела з історії діяльності кредитно-банківських установ Наддніпрянської України (друга половина XIX – початок XX ст.). Монографія. Ужгород: Гражда, 2019. 584 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

17. Україна модерна. URL: <http://uamoderna.com/blogy/mikhailo-gaukhman/seansy-chytannia-novoyi-imperskoyi-istorii-pivnichnoyi-evrazii-2>
18. Україна в XIX столітті. URL: https://pidruchniki.com/16150907/istoriya/ukrayina_xix_stolitti.

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____ Ігор ШНІЦЕР
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____

(підпис) (Прізвище ініціали)